

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Östergötlands län

Juni 2019

Ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Innehåll

Om Småföretagsbarometern	3
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i>	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Östergötlands län	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Östergötlands län	5
Småföretagsbarometern – Östergötlands län.....	7
<i>Konjunkturindikatorn</i>	7
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	10
<i>Tackat nej till order</i>	11
<i>Omsättning</i>	12
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	13
<i>Företagens prisförväntningar</i>	13
Expansionsutsikter och hinder för expansion	14
Slutsatser	17

Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Östergötlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Östergötlands län har återhämtat sig efter fjolårets avmattning och länet har nu den starkaste konjunkturindikatorn av samtliga län i riket. Årets utfall blev betydligt bättre än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport och företagen i Östergötland tror på en fortsatt mycket god konjunkturutveckling.
- **Sysselsättningstillväxten** är oförändrad jämfört med i fjol och är fortsatt högre än riksgenomsnittet. I riket som helhet har sysselsättningsutvecklingen minskat något under året som passerat. Företagen i länet tror på en rekordstark tillväxttakt under de kommande tolv månaderna.
- **Orderingången** för länets småföretag har ökat sedan fjolårets avmattning. Orderingångens tillväxt är fortsatt högre i Östergötland än för riket som helhet, där rikssnittet har avtagit under de senaste tolv månaderna. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är en marginell ökning i orderingångens utveckling.
- **Omsättningstillväxten** i Östergötlands län har återhämtat sig under året som gått och är fortsatt högre än riksgenomsnittet. Förväntningarna är att tillväxttakten kommer att öka ytterligare under de kommande tolv månaderna.
- **Tillväxten av lönsamheten** i företagen i Östergötlands län har minskat marginellt det senaste året, vilket är tvärt emot vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är att lönsamhetens tillväxttakt ska öka.
- Företagen i Östergötlands län upplever goda möjligheter att växa framöver. Totalt anser 71 procent av företagen att de har **goda utsikter att expandera** på sikt, vilket är högre än riskgenomsnittet. Omkring 9 av 10 företag i länet vill växa.
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Östergötlands län är bristen på lämplig arbetskraft. Lite mer än vart tredje företag uppger detta som största hindret. Även tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader upplevs som tillväxthinder för företagen i Östergötland.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Östergötlands län

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagen förväntade sig förra året. Företagens högt ställda förväntningar har alltså inte införlivats under året, vilket också förklarar varför företagen nu ytterligare reviderat ned förväntningarna inför de kommande tolv månaderna. Det är framför allt sysselsättningen som ökat långsammare än förväntat. Även orderingång och omsättning har utvecklats svagare. En trolig förklaring till att tillväxttakten avtagit under året är, liksom tidigare år, att många småföretag redan har nått sina kapacitetstak. Svårigheter att hitta personal med rätt kompetens och höga kostnader för att ha anställda är exempel på utmaningar som gör det svårt för företag att expandera och att på kort tid anpassa och förändra produktionstakten.

Det är andra året i rad som konjunkturindikatorn minskar och den är nu på lägsta nivån sedan 2013, det vill säga efterdyningarna av eurokrisen. Småföretagen upplever trots det en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

Näringslivet i Östergötlands län

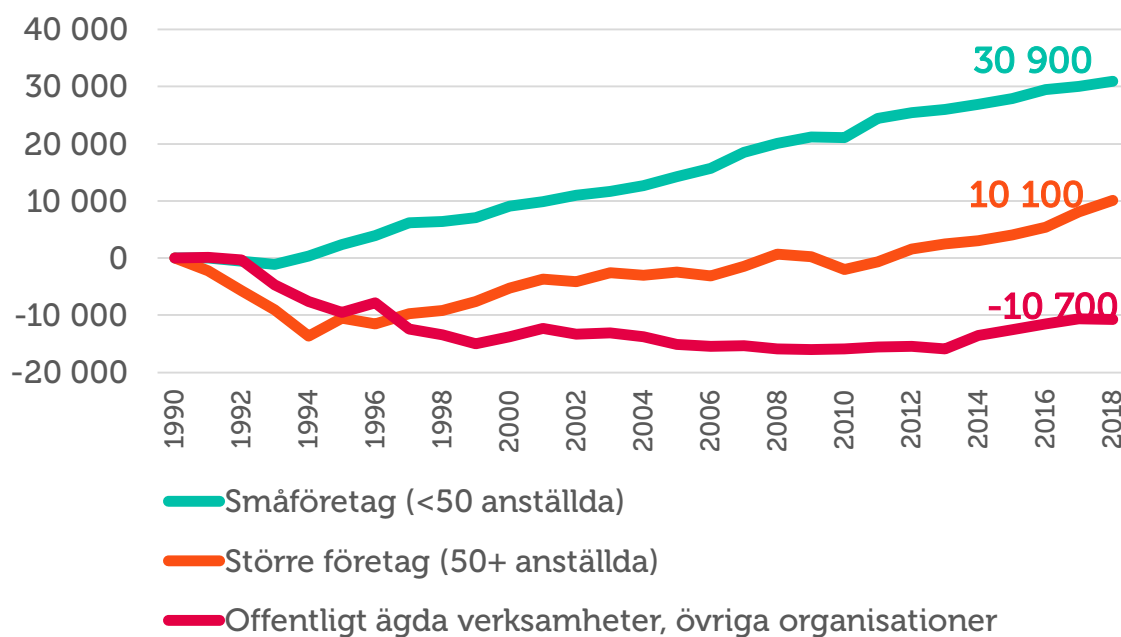
Näringslivet i Östergötlands län består av företag inom en rad olika verksamheter och länet präglas av en stark företagarkultur. En stor del av företagen är verksamma som underleverantörer inom tillverknings- och tjänstesektorn.

Mellersta delen av Östergötland har länge varit jordbrukslandskap, begränsad i norr och syd av betydande skogstrakter, Kolmården och Holaveden. Länet karaktäriseras av en relativt expansiv utveckling i residensstaden Linköping, med sitt starkt utbyggda skolväsen och sin högteknologiska industri. Stora arbetsgivare i länet är bland annat Siemens i Finspång, Linköpings universitet, Holmen Paper i Norrköping, Billerud i Skärblacka, Cloetta Fazer i Ljungsbro, Partnertech i Åtvidaberg, Dometic i Motala, BT i Mjölby och SAAB Aerospace i Linköping.

Östergötlands län är ett viktigt transittjänst och genomkorsas av E4:an, Även järnvägen är mycket viktig som genomfarts transit.

Genom bland annat Länsstyrelsen arbetar den lokala näringslivspolitikerna för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen och uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Det förutsätter ett brett samarbete mellan näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Östergötlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Östergötland län sedan 1990 (källa: SCB)¹

¹ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Östergötlands län

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Genom att addera netttotalen för utvecklingen av de tre faktorerna sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag beräknas länets konjunkturindikator. Sammantaget försämrades konjunkturen för småföretagen i Östergötlands län dramatiskt 2008–2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 142, bottnade index hösten 2009 med ett värde på -24.

I 2017 års mätning var konjunkturindikatorn för länet 106, vilket var högt över riksgenomsnittet och Östergötland hade en av de starkaste konjunkturerna jämfört med övriga län i Sverige. I årets undersökning har tillväxttakten återhämtat sig och konjunkturen är fortsatt mycket god i Östergötland. Årets utfall av konjunkturutvecklingen blev mycket bättre än företagen förväntade sig i fjolårets rapport, då de trodde på en marginellt ökande tillväxttakt till ett netttotal precis under 100.

Det sammanvägda nettotalet i Östergötland är i årets mätning 105, jämfört med fjolårets 91. Två av tre delfaktorer har ökat, omsättningstillväxten och orderingången, som bidragit till årets ökande konjunkturindikator. Länet ligger nu fortsatt långt över riksgenomsnittet som sett en avmattning sedan 2016 och landar på nettotalet 61. Som vi ser i figur 3 har Östergötland den starkaste konjunkturindikatorn av samtliga län i hela riket.

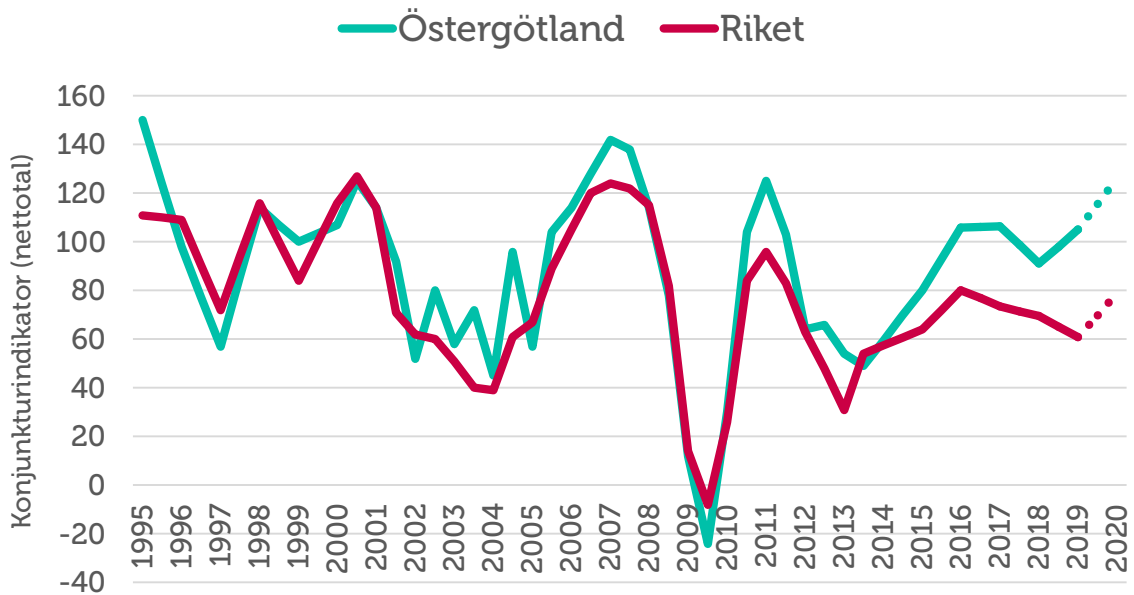
Företagen i Östergötland tror på en fortsatt mycket god konjunkturutveckling. Årets ökning i tillväxttakten förväntas fortsätta under det kommande året till ett netttotal på 126.

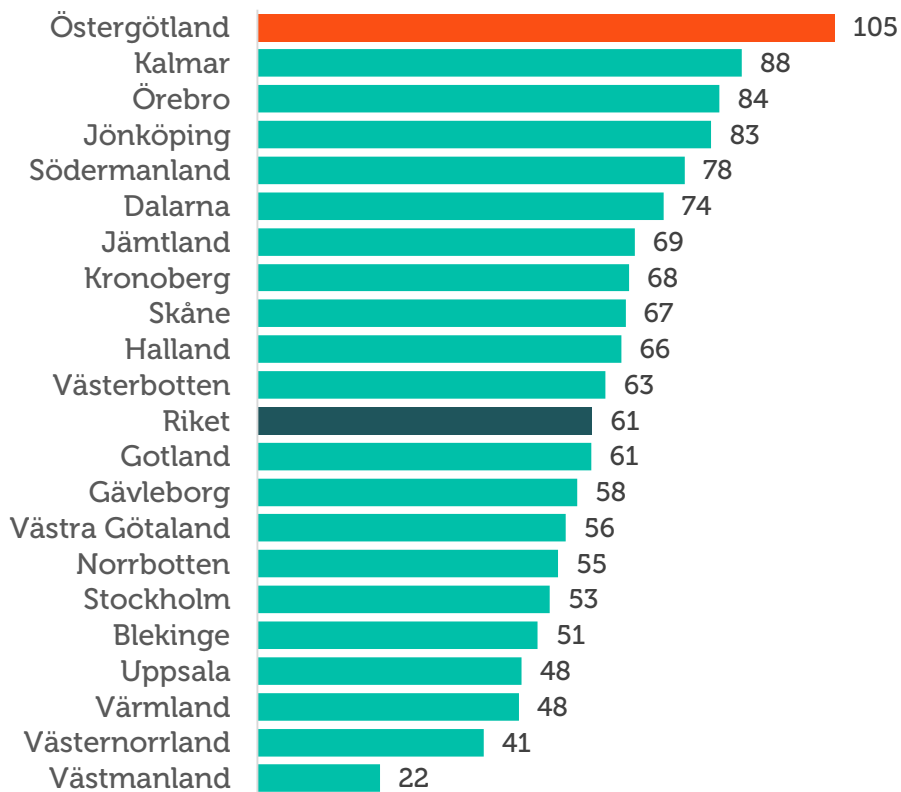
Frida Boklund ***Regionchef Östergötland***

Även i årets barometer är Östergötland i topp. Konjunkturen är fortsatt stark i länet. Framtidstron för kommande år är också mycket positiv. Det är tydligt att länet upplever att vi står inför stora demografiska förändringar och att det gör att oron för kompetensförsörjningen är större än i förra årets barometer. Företagen är också mycket tydliga att deras största oro är arbetskraftskostnader, det är inte konstigt eftersom många företag kräver.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Östergötlands län och riket 1995-2019

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2019

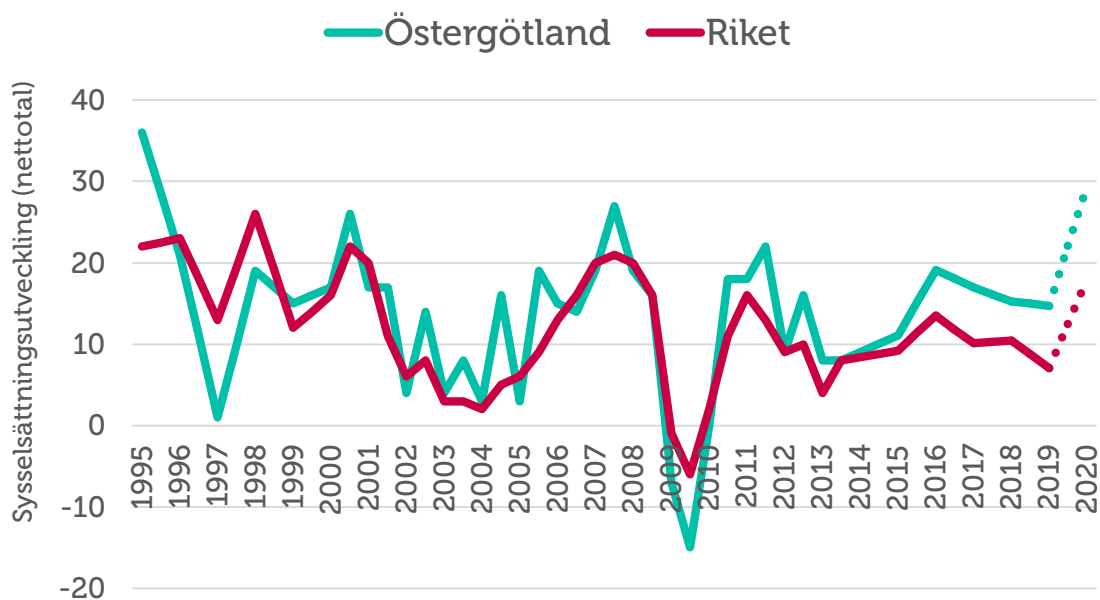
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningsstillväxten har historiskt sett varit mycket god i Östergötland och starkare än riket, nedgångarna har också varit lägre, se figur 4. Totalt har 25 procent av länets företag ökat sin personalstyrka medan tio procent har dragit ner på personal. Nettotalet är således 15 i år, oförändrat jämfört med fjolåret. Utfallet blev således lägre än företagen förväntade sig i fjolårets rapport då företagen i Östergötland trodde på en ökad tillväxttakt i sysselsättningen till ett nettotal på 21. Detta beror sannolikt på att företagen har haft svårt att hitta personal med den kompetens som efterfrågats. I riket som helhet har sysselsättningsutvecklingen minskat något under året som passerat och det sammanvägda nettotalet för riksgenomsnittet är 7, ner från 10.

Förväntningarna för de kommande tolv månaderna är mycket goda. Totalt förväntar sig 32 procent av företagen i länet en ökad personalstyrka och endast tre procent tror på en minskande personalstyrka under det kommande året. Det förväntade nettotalet är 29, vilket är högre än nettotalet i riket som ligger på 18.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2019

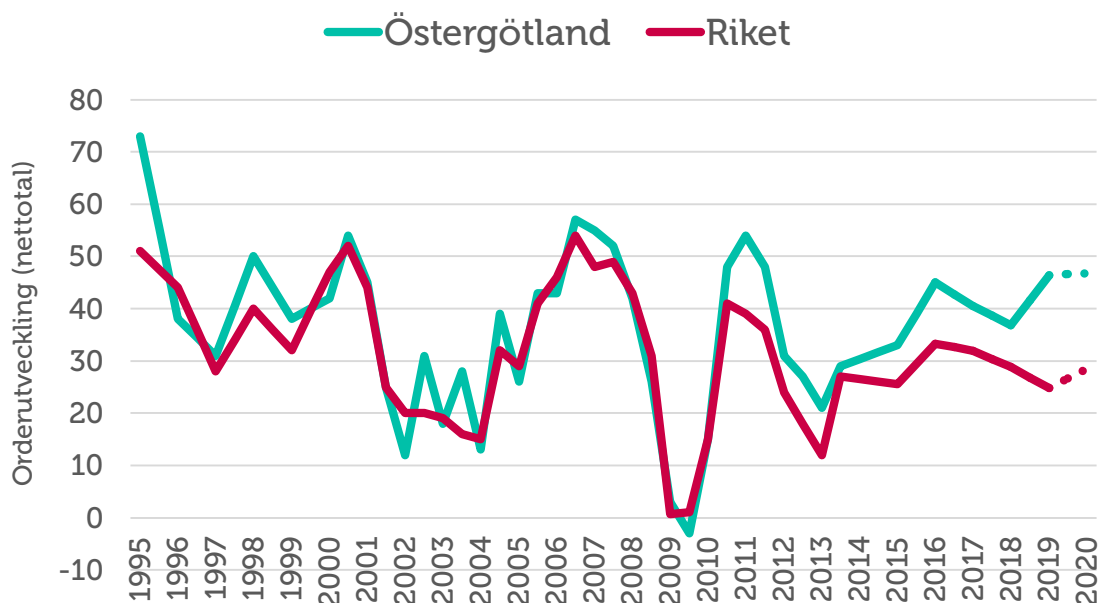
Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxten i orderingången för länets småföretag är fortsatt hög och fjolårets avtagande utveckling har vänt. Sammantaget i länet har 59 procent av företagen ökat orderingången medan 13 procent har haft en vikande orderingång. I fjol var nettotalet 37, vilket nu har ökat till 46, vilket är den högsta noteringen sedan 2011. Orderingångens tillväxt är fortsatt högre i Östergötland än för riket som helhet, där rikssnittet har avtagit till ett nettotal på 25 under de senaste tolv månaderna.

Företagens förväntningar är dock försiktiga för det kommande året. Det förväntade nettotalet på 47 för de kommande tolv månaderna är marginellt högre än resultatet i årets mätning, se figur 5.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2019

Christina Gyberg Vd Ekonomikonsult

Läget är stabilt och bra för företagen i min kommun. Det tuffaste för oss företagare i Östergötland är att hitta arbetskraft med rätt kompetens samt de höga kostnaderna för att anställa. Utan åtgärder på dessa områden kommer det bli svårt för många företagare att anställa och växa. Företagen här vill växa – ge oss rätt förutsättningar att skapa jobb och välfärd!

Tackat nej till order

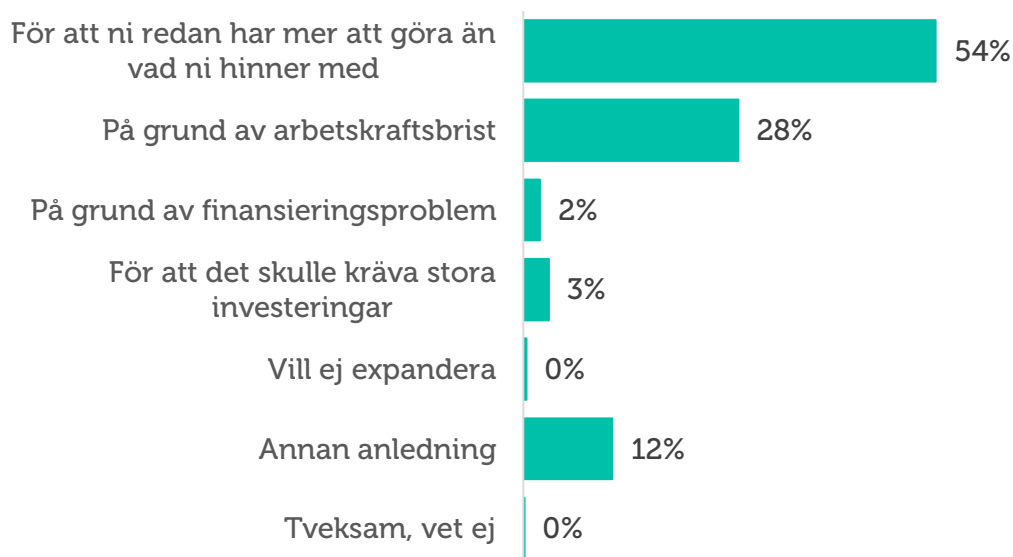
Konjunkturläget såväl i Östergötland som i Sverige i stort är gott och en hög ordergång är positivt i de allra flesta fall. Men när tiden inte räcker till, om personal saknas, eller då finansiering saknas till nödvändiga investeringar kan många företag tvingas tacka nej till order. Av länets småföretagare har 42 procent tackat nej till order under det senaste året, vilket är en lite högre andel jämfört med förra årets mätning (40 procent). Detta gör att Östergötland placerar sig strax över riksgenomsnittet där 41 procent av landets småföretagare har tackat nej till order det senaste året.

Den enskilt största orsaken till att företagen i Östergötland tvingats tacka nej till order är på grund av de redan har mer att göra än vad de hinner med, vilket 54 procent av företagen i länet anger. Detta är en marginellt lägre andel än i fjol (60 procent) och jämfört med riksgenomsnittet på 56 procent ser vi att kapacitetsbristen upplevs som densamma i länet som för riket i helhet.

Arbetskraftsbristen, exempelvis kompetens- och matchningsproblem, är fortsatt en betydande orsak till att företagen i Östergötland tackar nej till order. Totalt anger 28 procent av företagen att de tackat nej på grund av arbetskraftsbrist, vilket är en dramatisk ökning jämfört med fjolårets elva procent. Det är även mycket högre andel än för riksgenomsnittet, där andelen 17 procent.

Som vi kommer att redogöra för senare i texten upplever en stor andel företag i Östergötland kompetensbrist som främsta tillväxthinder, vilket kan förklara varför arbetskraftsbristen i form av exempelvis kompetens- och matchningsproblematik upplevs som större i år än för ett år sedan.

Figur 6 Tackat nej till order

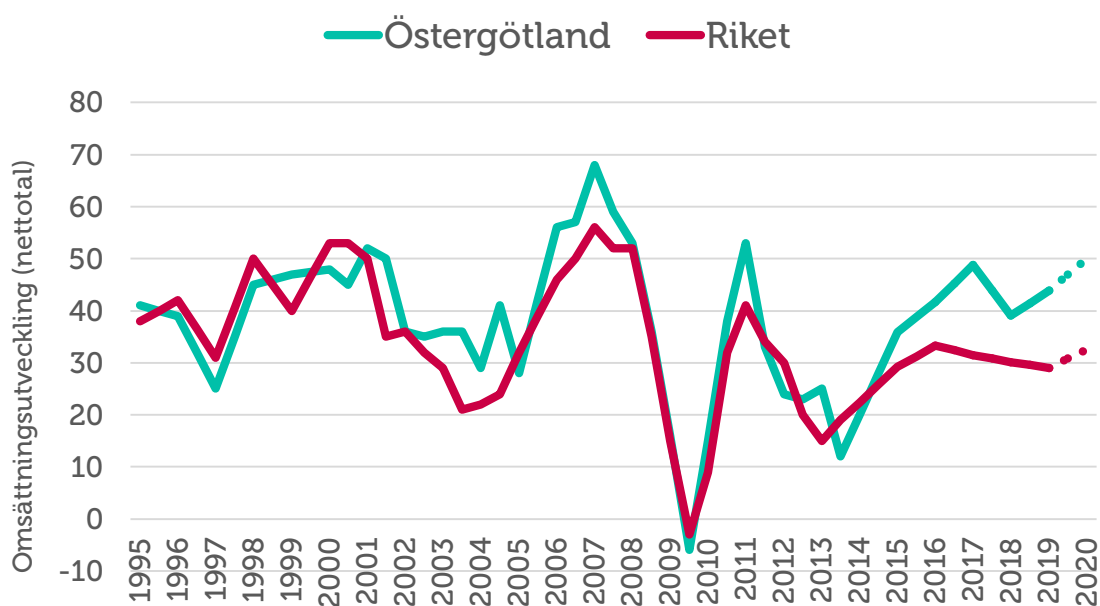
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Östergötlands län har återhämtat sig sedan fjolårets avmattning och ser nu en positiv utveckling, tvärtemot vad företagen förväntade sig. Då trodde företagen i länet att omsättningstillväxten i stort sett skulle vara oförändrad och tangera ett nettotal under 40. I årets undersökning har totalt 59 procent av företagen sett en ökad omsättning medan 15 procent upplevt en minskad omsättning under året som gått. Detta ger ett nettotal på 44 för tillväxten i omsättningen, vilket fortsatt är högre än riksgenomsnittets omsättningstillväxt på nettotalet 29.

Förväntningarna inför kommande år är fortsatt positiva. Förväntningarna är att tillväxttakten ska öka för de kommande tolv månaderna till nettotalet 50, se figur 7.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2019

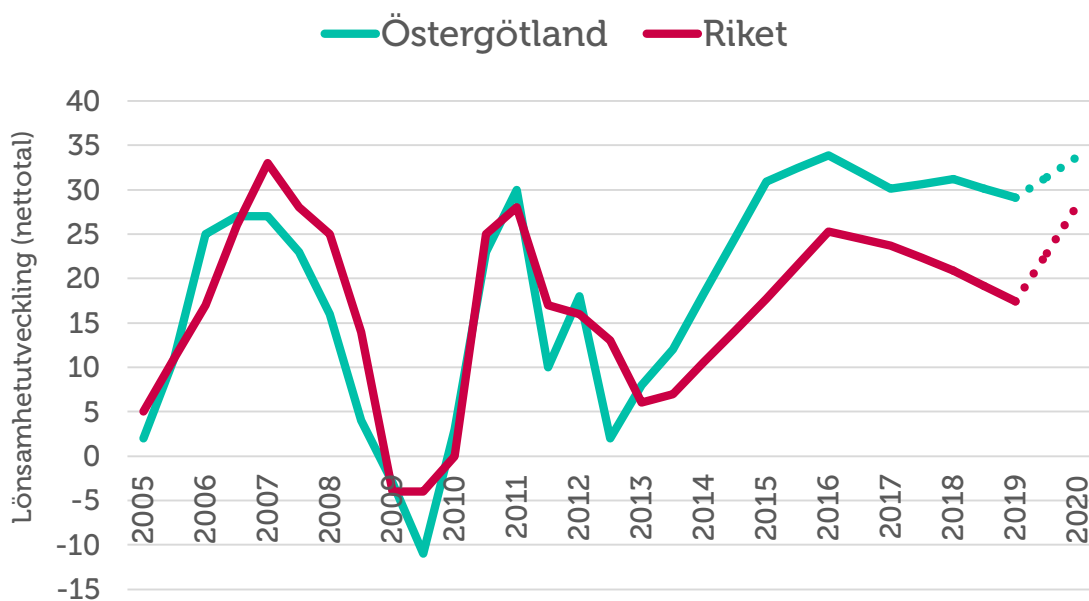

Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter att växa genom investeringar och nyanställningar är delvis kopplade till lönsamhetsutvecklingen. De tämligen dramatiska rörelserna i lönsamheten avspeglar hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin. I förra årets Småföretagsbarometer förutspådde företagen att lönsamhetsutvecklingen skulle nå historiska nivåer på ett netttotal över 40. I ljuset av detta kan vi se att utfallet inte blev som företagen förväntade sig. Tillväxten av lönsamheten i Östergötland motsvarar i år ett netttotal på 29, jämfört med fjolårets 31.

Totalt har 44 procent av företagen i länet haft en ökad lönsamhet under de senaste tolv månaderna samtidigt som 15 procent haft en minskad lönsamhet. För riket som helhet har företagen upplevt en vikande lönsamhetstillväxt till ett netttotal på 17, vilket således placerar Östergötland över riksgenomsnittet. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är att lönsamhetens tillväxttakt ska öka till ett netttotal på 34.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 2005-2019

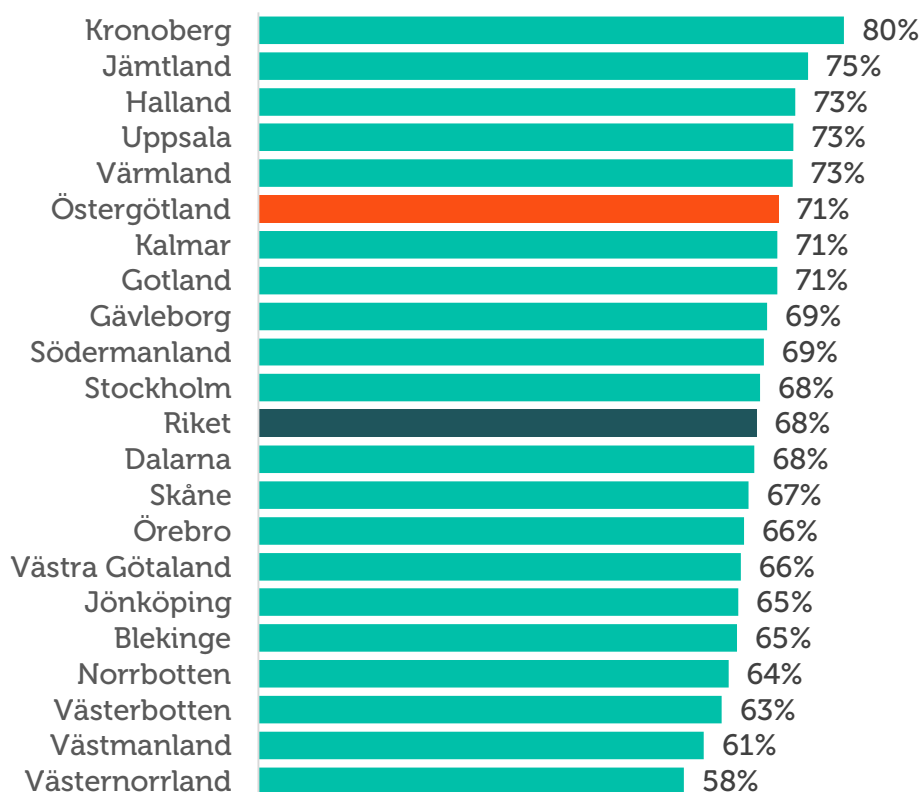
Företagens prisförväntningar

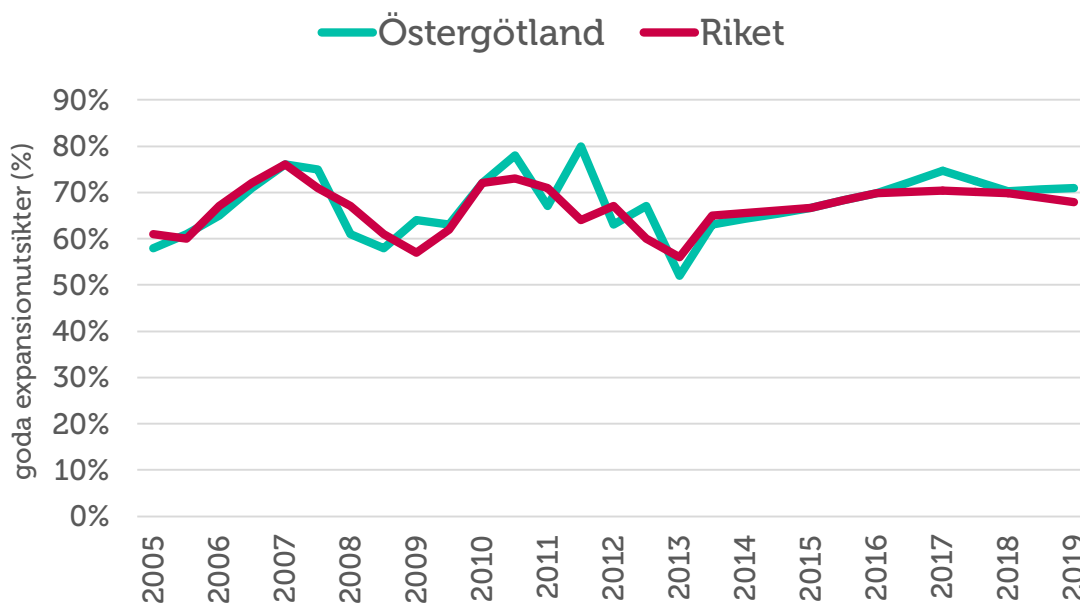
Det råder en mycket god konjunktur i Östergötland, vilket avspeglar sig i företagens förväntningar i prisutvecklingen de kommande tolv månaderna. Av länets småföretag förväntar sig 43 procent höjda försäljningspriser under det kommande året, vilket är något lägre jämfört med fjolårets 48 procent. Företagen i Östergötland har därmed högre förväntningar gällande prisutvecklingen än riket som helhet, där 40 procent av företagen uppger att de förväntar höja priserna under det kommande året.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Företagen i Östergötlands län upplever goda möjligheter att växa framöver. Totalt svarar 71 procent av företagen att de har goda möjligheter att expandera på sikt, vilket är marginellt fler än föregående år (70 procent). Vi ser även i figur 9 att Östergötland fortsättningsvis placerar sig över riksgenomsnittet. Fler än nio av tio företag i länet vill växa.

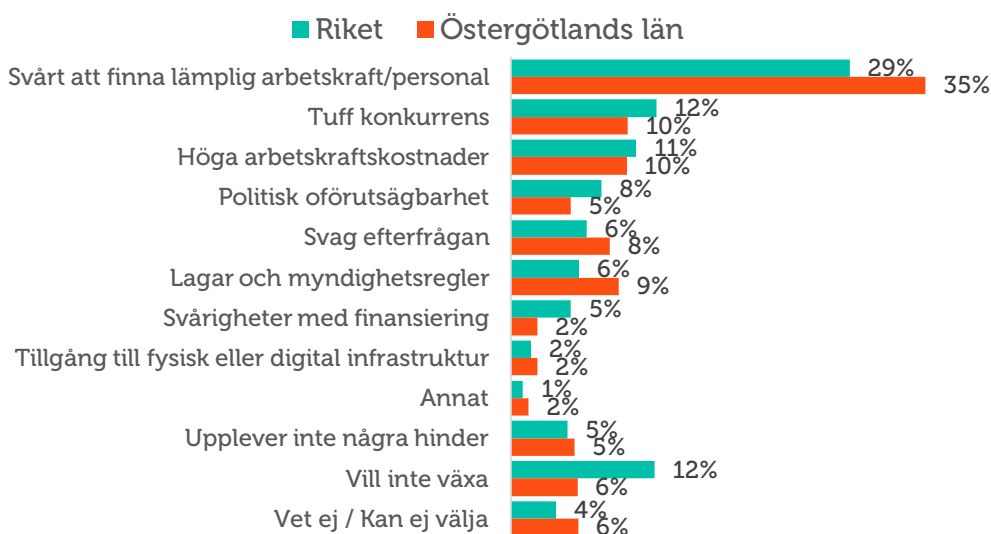
Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2019

Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Östergötlands län och riket 2005-2019

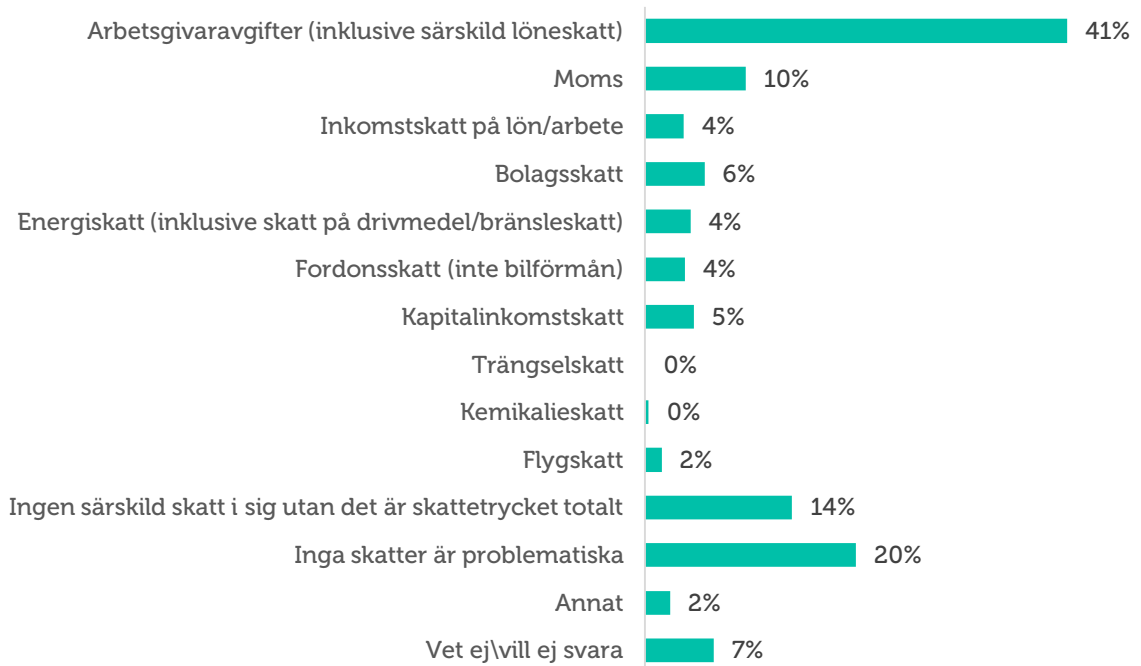
Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret som Östergötlands småföretag upplever. Mer än var tredje företag uppger detta som främsta hinder, vilket kan tyda på att brister i matchning mellan arbetsgivare och arbetstagare på länets arbetsmarknad är ett stort problem i Östergötland. Det är även tio procentenheter högre jämfört med fjolåret, då 25 procent, och högre än riksgenomsnittet.

Även tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader utgör hinder för företagen i länet att expandera och ligger på liknande nivåer som riksgenomsnittet. Vi ser också att företagen i Östergötland upplever svag efterfrågan och lagar och myndighetsregler som större tillväxthinder än de genomsnittliga företagen i riket.

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Östergötlands län och i riket 2019 (procent)

Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 12) ser vi att det framförallt är arbetsgivaravgifterna som upplevs som ett hinder för att utveckla företaget. Till detta kommer också moms samt bolagsskatt. Dessa skatter anses dock i mindre grad utgöra ett hinder för tillväxten i företaget. Var femte företag anser inte att skatter utgör ett hinder för utvecklingen av företaget.

Figur 12 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?

Andreas Hjalmarsson
Kontorschef Swedbank
Norrköping

Camilla Karlsson
Företagschef Swedbank
Norrköping

Småföretagsbarometern visar att Östergötland ligger i topp jämfört med övriga landet både vad gäller ökad omsättning och ordergång. Även sysselsättningen i Östergötland har bra ökningstakt men inte i samma utsträckning. Resultatet av undersökningen speglar precis det vi ser på vår lokala marknad i både Norrköping och Östergötlands län som helhet: att många av våra kunder har en hög tillväxt och stor investeringsvilja. Den största utmaningen för fortsatt expansion är kapacitetsbrist, det vill säga våra kunder upplever att det är mycket svårt att hitta rätt kompetens att anställa.

Slutsatser

Konjunkturen hos Sveriges småföretag med 1–49 anställda har försvagats under det senaste året. Den samlade konjunkturindikatorn i Småföretagsbarometern 2019 sjönk till 61 jämfört med 69 förra året och är därmed långt under det historiska snittet på 76. Det är dessutom en påtagligt svagare konjunktur än vad företagarna förväntade sig förra året. De främsta orsakerna till nedgången jämfört med föregående undersökning är en svagare ökning i företagets orderingång följt av sysselsättning och omsättning. Småföretagen upplever alltså fortsatt en relativt god tillväxt även om konjunkturtoppen har passerats.

I årets mätning har tillväxttakten återhämtat sig efter fjolårets avmattning och länet har nu den starkaste konjunkturindikatorn av samtliga län i riket. Årets utfall av konjunkturutvecklingen blev betydligt bättre än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Det sammanvägda nettotalet i Östergötland är i årets mätning 105, jämfört med riksgenomsnittet på 91.

De främsta hindren för företagets tillväxt är svårigheterna med att hitta lämplig kompetens, tuff konkurrens och höga arbetskraftskostnader. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och i Östergötland har fyra av tio företag tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till att företagen tackat nej till order är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Oavsett konjunkturläge är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Småföretagsbarometern 2019 visar att reformer skulle ha stor betydelse, framförallt inom tre områden.

Säkra småföretagens tillgång till kompetens

Småföretagens svårigheter att hitta arbetskraft med rätt kompetens är utbredd och hämmar deras expansionsmöjligheter. Kvaliteten i det svenska utbildningssystemet behöver säkras och bli mer anpassat efter arbetsmarknadens efterfrågan. Detta i kombination med förenklade anställningsregler kan förbättra matchningen mellan arbetssökande och lediga platser.

Sänk kostnaden att anställa och underlätta rekrytering

Många företag upplever att kostnaderna att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden. Förenkla regelverket vid nyanställningar och en översyn av lagen om anställningsskydd (LAS).

Öka incitamenten att starta företag

Många svenskar funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget fullt ut. En bidragande faktor är att socialförsäkringssystemet är mer anpassat för anställda än för företagare. En översyn av socialförsäkringssystemet behövs för att öka incitamentet att starta företag. Fler skulle sannolikt våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades.